KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Sporcu Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma: Vicdani
Zekâ ve Empati

A Research on Athlete Students: Conscientious
Intelligence and Empathy

Murat YILMAZ*

Esra BAYRAK AYAŞ**

Makale Türü/ Article Information/ Информация о Статье:

Araştırma Makalesi/ Research Article/ Научная Статья

Atıf / Citation / Цитата

Yılmaz, M. ve Bayrak Ayaş, E. (2021). Sporcu öğrenciler üzerine bir araştırma: Vicdani zekâ ve empati. *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (29), 60-71.

Yılmaz, M. & Bayrak Ayaş, E. (2021). A research on athlete students: Conscientious intelligence and empathy. *The Journal of Kesit Academy*, 7 (29), 60-71.

doi 10.29228/kesit.52638

Geliş/ Submitted/ Отправлено: 15.09.2021

Kabul/ Accepted/ Принимать: 22.11.2021

Yayın/ Published/ Опубликованный: 25.12.2021

Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır. This article was checked by Intihal.net. Эта статья была проверена Интихал.нет Bu makale Creative Commons lisansı altındadır. This article is under the Creative Commons license. Это произведение доступно по лицензии Creative Commons.

*Arş. Gör. Dr., Adıyaman Üniversitesi, muratyilmaz4442@gmail.com

**Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, esrabayrak86@gmail.com

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Sporcu Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma: Vicdani Zekâ ve Empati¹

A Research on Athlete Students: Conscientious Intelligence and Empathy

Arş. Gör. Dr. Murat YILMAZ

Doç. Dr. Esra BAYRAK AYAŞ

Öz: İnsanoğlu tarih boyunca dünya üzerinde hakimiyet kurabilmek için sürekli çalışmalar yapmaktadır. İnsanın özünde var olan vicdan ve vicdani zekâ, bu süreçte yaşanan gelişmeleri etkileyen parametrelerin başında gelmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada öncelikle vicdan ve vicdani zekâ kavramlarının tanımı yapılmıştır. Devamında ise bu kavramların bireyde var olan empati kavramı ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini Adıyaman Üniversitesi öğrencileri örneklemi ise Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya toplamda 144 öğrenci katılım sağlamıştır. Araştırmada Aktı ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilen Vicdani Zekâ Ölçeği ve Kaya ve Çolakoğlu (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 21.0 bilgisayar programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde öncelikle Shapiro-Wilk normallik testi yapılmış ve bu analiz sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Bu nedenle verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır. Vicdani zekâ ile empati düzeyi arasındaki ilişkiyi ve vicdani zekânın empati düzeyi üzerindeki etkisini belirleyebilmek amacıyla pearson korelasyon ile regresyon analizi yapılmıştır. Sonuç olarak sporcu öğrencilerin vicdani zekâ düzeyleri ile empati düzeyleri arasında güçlü ve pozitif yönde ilişki olduğu tespit

¹ “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’nun 18.10.2021 tarih ve 143 sayılı izni çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Katkı Oranı Beyanı: %50-%50. %Sorumlu Yazar: Murat YILMAZ

Statements of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”: No conflicts of interest were reported for this article. This study was prepared with the approval of Adıyaman University Social Sciences and Humanities Ethics Committee. Author Contributions: %50-%50. Corresponding Author: Murat YILMAZ

edilmiştir. Aynı zamanda vicdani zekâ düzeyinin empati düzeyi üzerinde pozitif yönde ve güçlü etkisi olduğu tespit edilmiştir. Böylece sporcu öğrencilerin vicdani zekâ düzeyleri yükseltirirse empati düzeylerinin de yüksek olacağı ve kişileri daha iyi anlayarak bu durumu davranışlarına olumlu şekilde yansıyabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vicdani zekâ, empati, manevi zekâ, vicdan, öz bilinç.

Abstract: Mankind has been working continuously throughout history to dominate the world. Conscience and conscientious intelligence, which are inherent in human beings, are at the forefront of the parameters that affect the developments in this process. Therefore, in this study, firstly, the concepts of conscience and conscientious intelligence are defined. Then, it is aimed to examine the relationship of these concepts with the concept of empathy existing in a person. The population of the research is Adıyaman University students, and the sample is Physical Education and Sports Highschool students. A total of 144 students participated into the research. Conscientious Intelligence Scale developed by Aktı et al. (2017) and Empathy Level Determination Scale adapted to Turkish by Kaya and Çolakoğlu (2015) were used in the research. The SPSS 21.0 software was used in the analysis of the data. In the analysis of the data, firstly, the Shapiro-Wilk normality test was performed and because of this analysis, it was seen that the data showed a normal distribution. For this reason, parametric tests were used in the analysis of the data. To determine the relationship between conscientious intelligence and empathy level and the effect of conscientious intelligence on empathy level, the Pearson correlation and regression analysis were performed. As a result, it has been determined that there is a strong and positive relationship between the conscientious intelligence levels of the athlete students and their empathy levels. At the same time, it has been determined that the level of conscientious intelligence has a positive and strong effect on the level of empathy. Thus, it is thought that if the conscientious intelligence levels of the athlete students are increased, their empathy levels will also be higher, and this situation can be reflected in their behaviors positively by better understanding the people.

Keywords: Conscientious intelligence, empathy, spiritual intelligence, conscience, self-consciousness.

Giriş

İlk insanın varlığıyla birlikte oluşan kendini ve çevreyi tanıma fikri çeşitli sorularında ortaya çıkmasına etken olmuş bir durumdur. Böylece tarihsel süreç içerisinde

insanlar daima yaptıklarını ve yapacaklarını sorgulayarak cevaplarını vicdan ve empati çerçevesinde almaya çalışmışlardır.

İnsanlar aramakta oldukları soruların cevaplarını vicdanlarıyla ve empatiyi kullanarak aramalarının yanında başkalarının eleştirileriyle de ahlaki değerler açısından uygun olup olmadığı konusunda değerlendirmeler ile sonuca varmaya çalışmışlardır (Boz, 2019). Teknolojinin gelişmesi ile ikili ilişkiler zarar görmeye başlamıştır. Bu durum ise insanların yalnızlaşmasına neden olarak kişilerin bencil tavır takınmalarına da etken olmaktadır. Kişilerde oluşan bu davranış değişiklikleri psikolog ve terapistlerin öneminin artmasına etken olmuştur. Kişiler davranışlarının ve cevaplayamadıkları soruların mana ve anlamlarını aramaya çalışmaktadırlar. Aslında bu arayış kişilerin kendi becerileri yoluyla da öğrenebilecekleri hatta hatırlayacakları yollardan olan vicdani çerçevede ve empati şeklinde değerlendirerek öğrenebilecekleri bir durumdur.

Vicdan kelimesinin kişiler tarafından çok çeşitli şekilde tanımlanması olası bir durumdur. Vicdan kelimesini kişinin iç sesi olarak tanımlamak yanlış bir olgu olmayacaktır. Alan yazısı incelendiğinde vicdan için çok çeşitli tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Ancak bu tanımlamalar her ne kadar kişiler açısından farklılık oluştursa da hepsinin vardığı nokta aynı yerdir. Dahlqvist ve ark. (2007), vicdanı kişiyi davranışları hakkında yargılamaya iten kuvvet olarak tanımlarken, Lützen ve ark. (2006), ise vicdanı aklın kalbe yapmış olduğu yolculuk olarak tanımlamıştır. Milch ve Orange (2004), psikoloji biliminde vicdanın süpereo ile eşdeğer olduğundan bahsetmiştir.

Vicdan kelimesinin yanında bir de vicdani zekâ diye bir kavramın varlığı söz konusudur. İlgili literatürde vicdani zekânın manevi zekâ, bilinçli zekâ olarak da adlandırıldığı mevcuttur. Vicdani zekâ, insanoğlunda doğuştan var olan vicdanın nasıl ve ne şekilde kullanılmasını davranışlarını vicdaniyle sorgulayarak ortaya koyması şeklinde açıklanan bir kavramdır. Howard (2010), vicdani zekâyı bağımsız olarak olayları düşünme, belirli bir eylem karşısında takınılan tutum ve eylemleri toplama becerisi ya da muhakeme ve genelleme gibi manevi işlevlere verilen isim olarak açıklamaktadır. Emmons (2000) da manevi zekâyı manevi bilgiye ulaşabilmek için manevi kavramları kullanarak problem çözme yeteneği olarak belirtmiştir. Zohar ve Marshall (2000), manevi zekânın yada vicdani zekânın on tane üst düzey özelliği bulunduğunu belirtmiş ve bu özellikleri öz farkındalık, esneklik, vizyon ve değerlerden esinlenen kalite, acı ile başa çıkma, kullanma ve üstesinden gelme yeteneği, nesneler arasındaki ilişkiye bakma eğilimi, gereksiz yaralanmaya neden olma isteksizliği, olayların neden olduğunu ya da ne olduğunu olmadığını sorarak ve cevap arama eğilimi, yapılan sözleşmelerle uyumlu çalışma kolaylığı ve hizmetçi liderlik özelliklerinin değişik şekillerde bir araya gelmesi şeklinde sıralamıştır. Aslında vicdan, vicdani zekâ ve empati kavramlarının birbirinden ayrı kavramlar olduğu düşünülse bile bu kavramlar birbirlerini bütünleyen kavramlardır. Şöyle ki empati, bir olay ya da durum sırasında kendimizi o olay ve du-

ruma maruz kalan kişinin yerine koyarak onu anlama ve ona göre davranış sergilememizdir. Bu durumda vicdanımızın devreye girdiğini görebilmekteyiz. Vicdan aslında iyi niyet gösterme o anki durumu anlayabilme şeklinde de açıklanmaktadır. Bu açıklamaya baktığımızda empati kavramının tanımının bir kısmını vicdan kavramının da içerisinde saklı olduğu görülmektedir.

Empati, Checkley (2008)' e göre sosyalleşmenin temel özelliği, Mindes (2006) farklı insanların bakış açılarıyla anlama kapasitesi, Simister, (2007) başkalarının düşünce çerçevesinden onları anlamak ve dinlemek Davis (1983), birinin gözlenebilir deneyimlerine başka bir kişinin vermiş olacağı tepkiler, Ulrike ve ark. (2010), ise başkasına ait bakış açısını anlamayı sağlayan bilişsel kapasite, duyguların temeliniz izlemeyi sağlayan, düzenleme mekanizması şeklinde açıklanmıştır.

Kendi duygularını anlayamayan bir kişiden başkalarının da duygularını anlaması beklenemez. Çünkü empatinin temelinde öz bilinç vardır (Kabapınar, 2015). Dökmen (2013), karşıdaki kişinin yerine koyarak onun o anki duygu ve düşüncesini doğru anlamak olarak ifade etmiştir. Solak (2011) ise empatiyi terim olarak bir başkasının duygu ve düşüncelerin karşılıklarının farkına varma olarak belirtmiştir. Barut (2004) ise empatiyi başkasının içerisinde bulunduğu durumu o role girmeden psikolojik olarak anlaması ve kavraması olarak tanımlamıştır.

İnsanların gelişim alanlarında sporun birçok etkisi vardır. Kişilik eğitiminde de etkisi olan spor aynı zamanda organizmanın bütünlüğüne dayalı olup eğitimin vazgeçilmez bir parçası ve bütünleyicisidir. Başka bir ifadeyle kişilerin gelişimsel faktörleri göz önüne alınarak toplum önünde sağlıklı, mutlu, sosyal, dengeli ve güzel ahlaklı bireyler olabilmelerini sağlar. Spor yaparken vücutta sempatik aktivite etkindir ve çevreden gelebilecek her türlü olumsuz etkiye karşı kişi alert durumdadır. Sporun düzenli yapılması kişide beklenmedik durumlarda karşılaşılabilecek olumsuz etkilere karşı daha seri cevaplar üretebilecek fiziki ve psikolojik alt yapıyı sağlar (Bozyılan ve Güngörmüş, 2021). Empati ve ahlakın bu alanlardan bazıları olduğu söylenebilir. Sporda ahlaki ikilem yaratan vicdani durumlarla çok sık karşılaşılmaktadır. Ne yazık ki, spor ortamında karşılaşılan bu tip ikilem durumlarında sporcuların seçimi daha çok vicdanının tersi olan sportmenlik dışı davranışlardan yana olmaktadır. Bu durum özellikle yakın temaslı profesyonel düzeydeki takım sporlarında görülmektedir. Genel bir durum değerlendirmesi yapıldığında spor branşlarında sportmenlik dışı davranışların gerçekleştiği görülmektedir. Empati sporcular arasındaki ilişkilerde ilk sırada olması gereken ilke ve koşulların başında gelmektedir (Balçıkınlı ve Yıldırım, 2011).

Spor müsabakaları sırasında ve özellikle spor ortamında, sporcuların başarılı olmasında empatik özelliklerinin etkisi büyüktür. Bireysel sporlarda ve daha çok takım sporlarında, oyuncunun takım arkadaşlarına, kendi antrenörüne ve karşı takım oyuncularına karşı vicdani zekâsını ve empatik becerisini kullanması; karşıdakilerin nasıl

davranacağını tahmin etmesinde, takım ruhunun doğmasında ya da buna bağlı olarak takımın başarısında büyük öneme sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, spor ortamında empatinin ve vicdani zekânın ölçülmesi spor bilimlerine ve özellikle de antrenörlere çok önemli katkılar sağlayabilir.

Yöntem

Çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Evren hakkında geniş yargıya varmak ve evrenin bütünü veya içerisinde alınacak bir gurubun veya örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemelerine genel tarama modeli denilmektedir (Karasar, 2005).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2020 – 2021 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Adıyaman Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise aktif spor yapan öğrenciler oluşturmaktadır. Covid-19 şartlarından dolayı ölçek formu online olarak hazırlanmış ve toplam 144 öğrencinin katılımı sağlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada sporcu öğrencilerin Aktı ve ark. (2017) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış olan Vicdani Zekâ Ölçeği ve Lawrence ve ark. (2004) tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması ise Kaya ve Çolakoğlu (2015) tarafından yapılan Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada “Kişisel Bilgi Formu” da kullanılmıştır.

Vicdani Zekâ Ölçeği (VZÖ); toplamda 32 madde ve 7 (Etik Değerler (ET), Ahlâki Duyarlılık (AD), Yaratıcıya Karşı Sorumluluk (YKS), Merhamet (M), Bilinçli Farkındalık (BF), Toplumsal Duyarlılık (TD) ve Bilgelik (B)) alt boyuttan oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 160 iken en düşük puan 32’dir. Ölçekte yer alan 5 soru (1,2,3,4,5) tersten kodlanmaktadır.

Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği; toplamda 13 madde ve 3 (Bilişsel Empati, Duygusal Tepkiler, Sosyal Beceriler) alt boyuttan oluşan beşli likert tipi bir ölçektir.

Verilerin Analizi

Verilerin hesaplanmasında SPSS 21,0 programı kullanılmıştır. Araştırma öncelikle Shapiro- Wilk normallik testi yapılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Bu nedenle verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır. Ayrıca vicdani zekâ ile empati düzeyi arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek ve vicdani zekânın empati düzeyi üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla pearsyon korelasyon ile regresyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan gurubun demografik değişkenleri ile vicdani zekâ ve empati arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan gurubun demografik bilgilerine yönelik F ve % dağılımları

Değişkenler		F	%
Cinsiyet	Kadın	71	49,3
	Erkek	73	50,7
Yaş	18-21	60	41,7
	22-25	84	58,3
S. Düzeyi	1. S.	18	12,5
	2. S:	10	6,9
	3. S.	58	40,3
	4. S.	58	40,3
Aktif Spor Yapıyor musunuz?	Evet	97	67,4
	Hayır	47	32,6
Spor Branşınız	Bireysel Sporlar	66	45,8
	Takım Sporları	78	54,2

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan gurubun demografik bilgilerine ilişkin veriler olduğu görülmektedir. Araştırmayı oluşturan katılımcıların 97'sinin aktif spor yaptığını ve 78'inin takım sporları ile ilgilendiklerini belirttikleri görülmektedir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan gurubun vicdani zekâ, empati ölçeklerinden ve alt boyutlarından almış oldukları puan değerleri

Ölçekler ve alt boyutları	N	Min	Max	Mean	Std. Deviation	
Vicdani Zekâ	144	68,0	148,0	125,9	14,2	
Etik Değer	144	9,0	25,0	19,1	3,6	
Ahlaki Duyarlılık	144	9,0	25,0	21,8	3,1	
Yaratıcı Sorumluluk	144	7,0	20,0	16,5	2,5	
Merhamet	144	9,0	25,0	22,1	3,3	
Bilinçli Farkındalık	144	10,0	25,0	21,3	3,0	
Toplumsal Duyarlılık	144	6,0	20,0	16,7	2,7	
Bilgelik	144	9,0	20,0	16,4	2,6	
Empati Ölçeği	144	28,0	65,0	51,2	6,8	
Alt Boyutları	Bilişsel Değer	144	11,0	25,0	20,1	3,4
	Duygusal Tepki	144	7,0	20,0	16,8	2,8
	Sosyal Beceriler	144	9,0	20,0	14,2	2,1

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan gurubun vicdani zekâ ve empati düzeyini belirleme ölçekleriyle alt boyutlarından almış oldukları puan değerleri görülmektedir. Katılımcıların genel olarak vicdani zekâ ölçeğinden almış oldukları ortalama puanın 125,9 olduğu görülmektedir. Bu değer ölçekten alınabilecek en yüksek puana yakın olmasından dolayı katılımcıların vicdani zekâ düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Empati düzeyini belirleme ölçeğine baktığımızda ise katılımcıların ölçekten almış oldukları ortalama değer 51,2 olduğu ve ölçekten alınabilecek en yüksek puana yakın olduğu da görülmektedir. Bu durum katılımcıların empati düzeylerinin de yüksek olduğunu göstermektedir. Genel olarak ölçeklerin alt boyutlarının ortalama değerlerine baktığımızda alt boyutların ortalama puanlarının alt boyutlarda alınabilecek en yüksek puanlara yakın olduğunu göstermektedir. Bu durumda katılımcıların hem vicdani zekâ hem de empati düzeyini belirleme ölçeklerinin alt boyutlarının yüksek olduklarını göstermektedir.

Tablo 3. Vicdani zekâ ve empati düzeyi arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için yapılan pearsyon korelasyon analizi sonuçları

Variable	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2
1.Vicdani Zekâ	144	125,90	14,25		.679**
2.Empati	144	51,25	6,88	.679	

* $p < .05$. ** $p < .01$.

Tablo 3' te verilen pearsyon korelasyon analizine göre vicdani zekâ ile empati düzeyi arasında güçlü düzeyde pozitif yönde ($r: .679$; $p < .05$); ilişki olduğu görülmektedir. Bu durumla ilgili literatürde farklı sınıflandırmalar olmakla birlikte, genellikle (.00 - .30) zayıf, (.31 - .49) orta, (.50 - .69) güçlü, (.70 - .100) çok güçlü ilişki olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Tavşancıl, 2006)

Tablo 4. Vicdani zekâ ve empati düzeyi yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Bağımsız değişken	Bağımlı değişken	B	Std. hata	(β)	t	p	R	R ²	F	P
Vicdani zekâ	Empati düzeyi	.767	.290.	.679	2,64	.00	.679	.461	121,40	.001

Tablo 4' te anlamlılık düzeyi (signifance) $p < .05$ olduğu için kurulan regresyon modeli anlamlıdır. İlişkinin yordanmasına yönelik yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; Vicdani zekâ ile empati düzeyi arasında pozitif yönde ve güçlü düzeyde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Modelin açıklama gücü olan R² değeri .461 olarak hesaplanmıştır ($R = .679$; $R^2 = .461$; $p < .05$). Bu değer, vicdani zekânın empati düzeyini (varyansın) %46,1'inin modeldeki bağımsız değişken yani vicdani zekâ tarafından açıklandığını göstermektedir. Regresyon modeline dahil edilen bağımsız değişke-

nin Beta katsayısı= .697'dir ($p < .05$). Buna göre vicdani zekâ $p < .05$ olduğu için empati düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

TARTIŞMA SONUÇ

Beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerinin vicdani zekâ ve empati düzeylerini belirlemek için yapılan bu çalışmada öğrencilerin vicdani zekâ ve empati düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde hem vicdani zekâ hem de empati ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarının çalışmamızın sonuçlarını desteklediğine ya da desteklemediğine rastlanmıştır. Şengül ve Bulut (2020) Sağlık bilimlerinde okuyan 18-29 yaşları arasında değişen öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin vicdani zekâ tutumlarının oldukça yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Karakaş'ın (2017) farklı fakülte öğrencileri üzerine yapmış olduğu çalışmada fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin manevi zekâlarının yüksek, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin vicdani zekâlarının ise düşük çıktığı sonucuna varmıştır. Durmuş ve ark. (2018) hemşirelik eğitimi alan öğrenciler üzerine yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin ruhsal zekâ düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bir diğer çalışmada ise ruhsal zekânın dönüştürücü liderlik üzerine etkisini araştırılarak ruhsal zekâsı yüksek insanların dönüştürücü liderliğe yatkın oldukları sonucuna varılmıştır (Aydıntan, 2009). Uslu (2008) ise çalışmasının sonucunda öğrencilerin ruhsal zekâyı kullanma becerilerinin istenen seviyenin altında olduğu sonucunu belirtmiştir. Bayrak Ayaş ve ark., (2016) Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören 150 öğrenci ile yaptıkları empati düzeylerinin farklı değişkenler açısından karşılaştırıldığı araştırmalarında, empatik eğilim ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının genel olarak ölçekten alınan en yüksek puan ortalamasına yakın olduğunu ve araştırma grubunun empatik eğilimlerinin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer bir çalışmada ise Bayrak Ayaş ve Çoban (2018)'ın 140 sporcu ile yapmış oldukları araştırma sonucunda, sporcuların aldıkları puanların ortalama değerlerin üzerinde olması ve ölçekten alınan en yüksek puana yakın olması, araştırmaya katılan sporcuların empatik eğilim düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bizim çalışmamızdan farklı olarak Beyaz (2016), beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde okuyan 141 öğrenci ile yapmış olduğu çalışmada, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının empatik beceri düzeylerinin orta düzeyde olduğunu sonucunu bulmuştur. Yine benzer bir çalışmada Türkeli ve ark. (2017). Spor bilimleri fakültesinde okuyan 321 öğretmen adayına empatik eğilim düzeylerini belirlemek için yaptığı araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylemişlerdir.

Vicdani zekâ ile empati arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için yapılan pearsyon korelasyon analizinde vizdani zekâ ile empati arasında pozitif yönde güçlü düzeyde anlamsal ilişkinin olduğu görülmüştür. Bu durumla ilgili literatürde farklı sınıflandır-

malar olmakla birlikte, genellikle (.00 - .30) zayıf, (.31 - .49) orta, (.50 - .69) güçlü, (.70 - .100) çok güçlü ilişki olduğu şeklinde yorumlanmaktadır Tavşancıl (2006). İlgili literatür tarandığında vicdani zekâ ile empatinin birlikte incelendiği çalışmalara rastlanılmamış olması bu sonucun tartışılmamasına engel olmuştur. Bu nedenden dolayı bizim çalışmamızın bundan sonra yapılacak olan çalışmalara örnek teşkil edeceğini ve yapılacak olan çalışmalarla sonuçlarımızın güvenilirliğini daha etkin kılacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktı, Ü., Giderler, C., Duran, C., Behdioğlu, S. ve Boz, D. (2017). Vicdani zekâ ölçeği: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 329-349.
- Aydıntan, B. (2009). Ruhsal zekânın dönüştürücü liderlik üzerine etkisini araştıran uygulamalı bir çalışma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2).
- Balçıkanlı, G. S. ve Yıldırım, İ. (2011). Profesyonel futbolcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, IX (2), 49-56.
- Barut, Y. (2004). Ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin empatik eğilim düzeyleri ile çatışma eğilimi düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, Malatya.
- Bayrak Ayaş, E., İnan, H., Kartal, M. ve Gacar, A. (2016). Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin empati düzeylerinin farklı değişkenler açısından karşılaştırılması. *International Journal of Social Science*, 53(2), 459-466.
- Bayrak Ayaş, E. ve Çoban, B. (2018). Bireysel spor branşı ile ilgilenen sporcuların empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of Turk & Islam World Social Studies*, 5(16), 420-429
- Beyaz, Ö. (2016). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin incelenmesi: Anadolu üniversitesi örneği* [Yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Boz, D. (2019). *Vicdani zekâ iş performansı*. Gece Akademi.
- Bozyılan, E. ve Güngörmüş, Z. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin spor yapma davranışlarının algılanan stres, biyo-psiko-sosyal cevap ve stresle baş etme davranışları üzerine etkileri. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 227-247

- Checkley, K. (2008). *Priorities in practice, the essentials of social studies, Grades K-8: Effective curriculum, instruction and assessment, association for supervision and curriculum development* 1703 N. Beauregard St. Alexandria.
- Dahlqvist, V., Eriksson, S. and Glasberg, AL.(2007). Development of the perceptions of conscience questionnaire. *Nursing Ethics*,14, 181-93.
- Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: *Evidence for a multi-dimensional approach. Journal of Personality and Social Psychology*, 44(1), 113-126.
- Dökmen, Ü. (2013). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çalışmaları ve empati* (49. Basım). Remzi Kitapevi.
- Durmuş, M., Gerçek, A., Çiftçi, N. ve Tasçı, Ö., (2018). *Hemşirelik Öğrencilerinin Ruhsal Zekâ Düzeyleri*. II uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi Bildiri Tam Metin Kitabı (4-19).
- Emmons, R. A. (2000). Spirituality and intelligence: Problems and prospects. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 10(1), 57-64.
- Howard, G. (2010). *Zihin çerçeveleri-çoklu zekâ kuramı* (Çev.: E. Kılıç). Alfa Yayınları.
- Kabapınar, Y. (2015). *Empatiyle gelişmek empatiyi geliştirmek: Çocuk ve empati*. Pegem Akademi.
- Karakaş, A. C. (2017). Manevi zekânın iç yönelimli dindarlık, affetme esnekliği ve öznel iyi oluşla ilişkisi. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 53-63.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınları.
- Kaya, B. ve Çolakoglu, M. Ö. (2015), Empati düzeyi belirleme ölçeği (EDBO) uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 17-30. Doi: 10.17679/iuefd.16127895
- Lawrence, EJ., Shaw, P., Baker, D., Baron-Cohen, S. and David, AS. (2004). Measuring empathy: *Reliability and Validity of the Empathy Quotient. Psychological Medicine*, 34, 911-924.
- Lützen, K., Dahlqvist, V. and Eriksson, S. (2006). Developing the concept of moral sensitivity in health care practice. *Nursing Ethics*,13, 188-96.
- Milch, W. E. and Orange, D. M. (2004). Conscience as the reappearance of the other in self-experience: On using the concepts superego and conscience in self psychology. *Psychoanalytic Inquiry*, 24(2), 206-231.
- Mindes, G. (2006). *Teaching young children social studies*. Praeger Publishers.
- Simister, C. J. (2007). *How to teach thinking and learning skills a practical programme for the whole school*. Paul Chapman Publishing.

- Solak, N. (2011). *Spor yapan ve yapmayan orta öğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile empati düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi "Çorum ili örneği"* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şengül, H. ve Bulut, A. (2020). Bir vakıf üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin vicdani zekâ seviyelerinin analizi. *Turkish Studies-Social*, 15(6), 3131-3148.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Türkeli, A., Hazar, Z., Demir, G. T. ve Namlı, S.(2017). Beden eğitimi ve spor alanında pedagojik formasyon alan öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* 2(4), 12-19
- Ulrike, M. K., Bahram, M., Nuria, D., Amir, S. and Thomas, F. M. (2010). Emotional and cognitive aspects of empathy and their relation to social cognition: An FMRI study. *Brain Research*. 13(11), 110-120.
- Uslu, UA. (2008). *Kuantum biliminin getirdiği yenilikler ışığında ruhsal zekânın edebiyat eğitiminde kullanılması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zohar, D. and Marshall, I. (2000). *SQ: Spiritual intelligence: the Ultimate intelligence*. Bloomsbury.